

Погоджено

Державне управління охорони
навколишнього природного
середовища

« _____ » 200__ р.

Затверджено

Львівське обласне управління лісового та
мисливського господарства

« _____ » 200__ р.

Програма збереження та підвищення чисельності популяції ведмедя бурого в національному природному парку «Сколівські Бескиди» до 2015 року

Сучасний стан популяції ведмедя бурого в НПП «Сколівські Бескиди» та основні проблеми, що потребують розв'язання

Ведмідь бурий – найкрупніший хижак фауни України та єдиний представник родини ведмежих (*Ursidae*).

Чисельність бурого ведмедя за останні 30 років в Карпатах зменшилась більш як у два рази. З 2003 року ведмедя бурого занесено до Червоної книги України. На сьогодні стан популяції виду є вкрай малодослідженим. Незважаючи на те, що в Європі вже реалізовано низку великих проектів, що стосуються біології, екології та збереження цього виду, в Україні більшість інформації останніх років – це недостатньо ґрунтовні спостереження особин. Останні системні дослідження ведмедя бурого в Україні були проведені в середині 80-х років ХХ ст. і стосувалися в основному його поширення та живлення.

Найістотнішою негативною причиною зміни середовища існування виду є інтенсивна експлуатація та омолодження лісів і велике рекреаційне та техногенне навантаження на них (фактор турбування). Зокрема, помітно зменшується кількість місць, придатних для влаштування барліг. Відсутність місць для влаштування барліг спонукає ведмедів залишати постійні індивідуальні ділянки і шукати сприятливі місця для залягання поза їх межами. Певгу роль відіграють також біологічні особливості виду: пізня статевая зрілість, незначний показник плодючості, відносно висока смертність молодняка, повільний ріст та ін.

Невисока чисельність популяції разом з прогресуючою фрагментацією середовища, загрожує зменшенням генетичної мінливості популяції.

Не менш важливою складовою у загальній смертності бурих ведмедів є браконьєрство. Причини - добування заради ведмежого жиру, жовчі, м'яса та шкіри.

У зв'язку з певною її відтворювальною здатністю популяції, зменшення площі основних біотопів, - потрібні невідкладні та ефективні заходи охорони бурого ведмедя.

Серед основних напрямків збереження бурого ведмедя потрібно виділити наступні: ефективну охорону осередків розмноження, розширення території перебування виду, покращення середовища існування, проведення наукових досліджень.

Враховуючи соціально-економічні та природо-кліматичні умови регіону, екопросвітницька діяльність виступає одним з пайдєвіших засобів впливу на сприйняття ролі ведмедя бурого, як виду, що є невід'ємною частиною екосистеми «Сколівських Бескидів».

Аналіз причин та обґрунтування необхідності розробки Програми

Програма спрямована на:

- збільшення чисельності та поширення виду територією НПП «Сколівські Бескиди» та суміжних територіях;
- пошук шляхів оптимізації стосунків «хижак-людина» в умовах антропогенного ландшафту;
- профілактика епізоотичних загроз.

Нормативно-правові підстави для розробки Програми

Нормативно-правовими підставами для розробки Програми є: Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про Червону книгу України», «Про природно-заповідний фонд», «Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі», «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки», «Про екологічну мережу України», Постанова КМ України «Про концепцію збереження біологічного різноманіття України», «Концепція загальнодержавної програми розвитку заповідної справи на період до 2020 року», схвалена розпорядженням КМ України, «План дій щодо збереження бурого ведмеда (*Ursus arctos* L.) в Україні», затверджений спільним наказом Державного комітету лісового господарства України та Міністерства охорони навколишнього природного середовища України (№№ 232/164 від 08.05.2007 р.), «Постанова з упорядкування мисливських угідь», затверджена наказом ДКЛП У від 21.06.2001 р. за № 56.

Наукові підстави для розробки Програми

Науковими підставами для розробки Програми є потреба у проведенні досліджень, спрямованих на збереження та відтворення ведмеда бурого на території Українських Карпат, зокрема НПП «Сколівські Бескиди». Для цього необхідно опрацювати та затвердити власну систему моніторингу за популяцією ведмеда; вивчити вплив популяції ведмеда на стан біотичного різноманіття території.

Проведення цілеспрямованої діяльності з метою ефективної охорони бурого ведмеда значною мірою ускладнює недостатня кількість оригінальних досліджень цього виду в нашій країні. Істотною проблемою також становить незначна кількість підготовлених зведень, дидактичних матеріалів про нього. Існує потреба проведення таких досліджень, метою яких є отримання даних про:

- найважливіші екологічні параметри популяції бурого ведмеда;
- дослідження генетичного статусу популяцій;
- подальшого окреслення найважливіших факторів загрози існуванню бурого ведмеда.

Мета та завдання Програми

Метою проекту є збереження ведмеда бурого на території НПП «Сколівські Бескиди» та відтворення в Українських Карпатах. Основним завданням є створення еколого-просвітницького центру; проведення наукових досліджень (вивчення соціальної, групової та індивідуальної поведінки тварин, проведення детального картографування сучасного ареалу); посилення охорони від браконьєрів.

Заходи виконання Програми

Заходи виконання програми будуть спрямовані на:

- запровадження системи моніторингу за структурою, життєдіяльністю, станом, просторовою та часовою динамікою окремих груп (особин) ведмедів;
- дослідження сезонних переміщень;
- налагодження системи контролю за станом особин, профілактика виникнення хворіб у ведмедів на території Сколівських Бескидів;
- підвищення екологічного світогляду населення;
- опрацювання ефективних заходів протидії браконьєрству.

Виконавці Програми

Інститут екології Карпат НАН України, Національний лісотехнічний університет України.

Співвиконавці Програми

Львівське обласне управління лісового та мисливського господарства, НПП «Сколівські Бескиди», Державне управління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області

Фінансове забезпечення

Фінансове забезпечення виконання програми буде здійснюватись за рахунком коштів державного і місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища.

Орієнтовні обсяги фінансування заходів програми становлять 230 тис. грн. (додаток).

Очікувані результати

Виконання Програми призведе до покращення стану популяції ведмедя бурого в угіддях НПП та Сколівських Бескидах загалом, а також сприятиме:

- збереженню біотичного різноманіття та генофонду тваринного світу території;
- проведенню фундаментальних наукових досліджень та прикладних розробок з питань збереження виду, занесеного до Червоної книги України;
- розвитку екологічної освіти та туризму, залучення місцевих громад до розв'язання природоохоронних проблем;

Погоджено:

Заступник начальника
управління лісового і
мисливського господарства у
Львівській області

Погоджено:

Перший заступник
начальника
Державного управління
охорони навколишнього
природного середовища у
Львівській області

Погоджено:

Кафедра лісівництва
Національного лісотехнічного
університету України
Кандидат сільськогосподарських
наук, професор

_____ Бурмас В.Р.

_____ Татух С.Д.

_____ Бондаренко В.Д.